Алена Пісарэнка

Дацэнт кафедры беларускай філалогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Гімн кнізе, слову і бібліятэкару

Над намі слова valадарыць…
С. Грахоўскі

У час інфармацыйных інавацый чым можна здзівіць?.. Усё камп'ютарызавана, усё тэхнізавана… Чалавек стварыў вялікую колькасць самых разнастайных машын і значна палепшыў сваю працу: машына лічыць, машына мые, машына нясе лісты у дом, машына спрабуе замяніць кнігу… Аднак ёсць тонкія рэчы, якія ідуць з душы, а можа, з космасу праз душу, ды яшчэ і не праз кожную душу. Толькі праз самыя вытанчаныя душы ідзе з нябёсаў музыка, жывапіс, паэзія…

Вечар, які сабраў пад свае крыло юных паэтаў і паэтак, ішоў пад ветразем радкоў С. Грахоўскага «Над намі слова валадарыць…» і пад святлом душы Любові Даніленкі. З году ў год яе творчыя дзеці, калегі-студэнты ФІДК, дарылі ёй свае вершы, а яна шчыравала – натхняла іх інфармацыяй ды сваім прыгожым вершаваным радком.

Утульная зала сабрала цікавых і цікаўных… Думаю, усім хацелася хутчэй пачуць, якія ж яны – *«тэхнічнага прагрэсу дзеці»* (Г. Бураўкін). Прыгажунькі-вядоўцы абвясцілі, што вечар паэзіі пачаўся, і яго Вялікасць Слова загучала. Некалі, калі яшчэ не было тэстаў, гэтай рамачкі для розуму і для творчасці, абітурыенты ФІДК пісалі доўгія, цудоўныя сачыненні. Ужо з самага пачатку бачылася і верылася: гэтыя дзеці данясуць інфармацыю і да розуму, і да душы чытача, яны будуць высока трымаць гонар кнігі. Прайшоў час, а слова, укладзенае ў тэкст, усё роўна творча ўзыходзіць, прабіваецца і расце, расце…

Першая частка вечара прысвячалася любові да прафесіі, абранай справы. Сапраўдны творца заўсёды ў працы знаходзіць паэзію, таму лёгка верыцца, напрыклад, Крахмалюк Кацярыне, якая запэўнівае, што бібліяграфія – яе жыццё, якая з ранняга дзяцінства ідзе з ёю адной сцягою. Гузавец Дзіяна стварае найдзівоснейшыя вершы, поўныя захаплення кнігай і Кніжным храмам (Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі), дзе бібліятэкар – магістар, навігатар, кароль. На жаль, не чытаў свайго верша Аляксей Кавалеўскі, але яго бездакорныя радкі пра інфармацыю вартыя цытавання: *Устало вздохнув, В библиотеку войдя, Наконец я увидел, Где обитает то, что ни потрогать, ни услышать, ни взять силой нельзя.*

***

У сталіцы маёй сінявокай краіны
Сярод маляўнічых дамоў і мясцін
Узвышаецца неардынарны будынак…
Як ружа сярод звычайных раслін.

Кожны тут знойдзе ўсё, што патрэбна –
Заказ вельмі лёгка і проста зрабіць,
А з фондасховішча па тэлеліфце
Праз пару хвілін кніга зможа прыбыць.

Тут знойдзеш усё, што душа пажадае,
Не толькі вучыцца прыходзяць сюды,
Час вольны касета, дыскета займае,
А хочаш – часопіс, пласцінка ці дыск.

Уладкаваўшыся ў крэсле утульным,
Паслухаеш музыку, фільм паглядзіш.
Не трэба спяшацца – цябе пачакаюць,
Будынак працуе і па выхадных.

Настаўнік і вучань тут веды шукае,
Студэнт, інжынер, музыкант, атлетыст.
Усім навукоўцам дапамагае,
А бібліятэкам яна метадыст.

Любы дакумент на вякі захаваюць,
Усе кніжныя скарбы ў алмазе збяруць.
А тых, хто каштоўнасць абараняе,
Бібліятэкарамі завуць.

Дзіяна ГУЗАВЕЦ

Цікава тое, што маладое пакаленне, а будучыня за ім, так светла і разумна гаворыць (пакуль у кантэксце сваёй працы): веды і ўменні – першасныя, але сутнасць (моладзь шукае сутнасць!) – у чалавеку, чалавечых адносінах. А ўбачыць чалавека, адчуць і задаволіць яго патрэбы, сістэматызаваць яго інфармацыйны свет

зможа толькі прафесіянал – той, хто выконвае працу *з душой*! (так лічыць Вольга Сінькова). Студэнцкае брацтва лічыць, што рознабаковасць асобы бібліятэкара фарміруецца тут, на ФІДК, дзе *ведаў Космас* (думаецца, у гэтай метафары гучыць удзячнасць тым, хто шчыруе не толькі на кніжнай ніве); метафара ад Вольгі Русак – і гэтай дзяўчыне зноў хочацца апладзіраваць.

Новік Антон, які піша і чытае рэп, экс-містар-стыль факультэта, раптам і нераптам паўстае ў новым амплуа: ён чытае свой верш, поўны сэнсаў і падтэкстаў пра тое, што *без мінулага няма будучыні*, што вельмі важна *не трапіць у павуціну* (відавочна, шматзначнай

* * *

Восхвалять – будто писать на заказ.
Знать истинный смысл, не это ли ценность для нас?
Два берега: потребитель и документ,
Кто посередине? КТО осуществляет обмен?

«Библио» – книга, «Графо» – пишу,
Библиография, как парашют:
Раскроется, если знать, где кольцо.
Сможешь собрать? Прогресс налицо!

Без прошлого нет будущего, так?
Ретроспективные указатели – левого крыла взмах.
Нас манят просторы! Где правое крыло?
Указатели текущие, и мы над землей высоко!

Не попадись в паутину. Пройдись по сети,
Машина наперед просчитает ходы.
Формируя запрос по ключевым словам,
Получишь тысячу ссылок по необходимым темам.

Зеркало судеб, вот оно, прикоснись,
В нем ты увидишь настоящую жизнь.
Как птице парить, проливая свет,
Но, до этого нужно дойти или долететь,

По четырём сторонам света, как видам поиска.
Впишешь ли свое имя в историю?
Я не Данилов, не Масанов, и далеко до Богданова,
Но в нас верит Любовь Ивановна. И это главное!

Антон НОВИК

метафарай паэт гаворыць не толькі пра сетку Інтэрнэту, але і пра жыццёвыя дарогі. І як важна ім, маладым, каб у іх верылі!) *А Любоў Іванаўна верыць!* Яна сапраўды верыць, а інакш такога цудоўнага вечара не адбылося б. І педагог бярэ слова, працягвае тэму прафесіі. Любоў Іванаўна, канечне, мае рацыю, калі гаворыць, што натхненне працаваць прыгожа мы пазычаем у *айчыннае зямлі*, там, дзе *летуценніцы чароўнай ночы – лілеі белыя ў балотцы, дзе сапоўка, стрыж і горліца…* І сама родная зямля – крыніца даследавання; пакуль цвіце, заклікае аўтар, рабіце *фота, відэа ці мультымедыа*.

Без мінулага няма будучыні… Гэта той масток, па якім сцэнарый вечара ідзе наперад, але тэматычна вяртае нас у мінулае. Будучыня ствараецца не толькі прафесіяналізмам асобы, але і грамадскім асэнсаваннем мінулага.Тэмы Вялікай Айчыннай вайны і Чарнобыля актуальна гучаць у самым пачатку мая, па-новаму і ў той жа час па-старому асэнсоўваюцца моладдзю. Свае вершы чыталі Ю. Коўшык, Л. Даніленка; прагучалі таксама вершы ветэрана вайны А.Г. Карташовай «Женский полк», «Идут на парад ветераны». Такі моцны выхаваўчы момант адчуваўся пры гэтай паэтычнай сустрэчы трох пакаленняў. І калі *«рукаюцца душы»* (Р. Барадулін), ёсць гармонія ў адносінах, у светаўспрыманні, а ў гармоніі, як вядома, – дасканаласць. Яна, дасканаласць, павінна стаць той пуцяводнай зоркай, якая не стане праз гады чарнобыльскай, горкай, палыновай… Наадварот, яна павінна вывесці нас у свет разумення, прыгажосці і ўзаемападтрымкі.

А сёння спагаду і падтрымку мы шукаем у мамы (*«Дні без Мамы – Яны не твае…»* – Р. Барадулін), *на родных сцежках з начным высокім небам раімся* (Г. Бураўкін). Тэмы прыроды і маці ў вершах студэнтаў ФІДК сугучныя, бо ўсё існуе ў адзінстве, усё правамерна атаясамляецца: малая радзіма, бацькоўская хата, мама… Зноў падзяліліся сваімі паэтычнымі знаходкамі Л. Коўшык, Н. Бартноўская, Л. Даніленка. Л. Коўшык у сваім вершы шчыра прызнаецца, што не разумела маму, не адчувала, як той цяжка гадаваць дзіця… Шкада, што мацярынскі клопат не зразумелы дзецям, здаецца надакучлівым і непатрэбным… Добра, што ўсё ж, хоць і з цягам часу, дзеці разумеюць кошт гэтага клопату. Аўтарка рада: прыйшло і да яе ўсведамленне (*без матулі цяжка*), праўда, *«у маці папаўзла па косах сівізна»*, але, дзякуй Богу, ёсць яшчэ каму сказаць пяшчотнае слова матулька. Н. Бартноўская здзівіла мяне сваёй дарослацю у асэнсаванні кошту мацярынскага клопату; яна ўжо ведае: каб зладзіць-сплесці лёс дзіця, трэба не адна нітка, а для гэтага трэба *расплесці нітку* свайго жыцця. Л. Даніленка сваім вершам нібы падагульняе: важна мець у жыцці такое шчасце – шчасце мець бацькоў. Здаецца, што гэта мала, насамрэч гэта шмат, гэта цудоўна, калі ёсць да каго прытуліцца… калі ў роднай хаце цябе чакаюць-сустракаюць…

Мама

Калі ў люстэрка стала заглядацца,
Заныла сэрца ад хлапечага імя
Бы той лісток ад дрэва, адхіляцца
Я ад цябе, матуля, пачала.

Стаяць з табою сорамна было мне,
Тым больш, пры ўсіх матуляй называць.
Я слова МАЦІ быццам бы забыла,
Цябе я перастала заўважаць.

Не спала ты даўжэзнымі начамі,
Ад слёз гарэла полымем шчака.
Глядзела ў цемру мокрымі вачамі –
Ці з дыскатэкі йдзе яе дачка?

Парой асенняй адпачынку ты не знала,
Зусім не памагала я табе.
На суд людскі ты мякка адказала:
"Яна яшчэ маленькая ў мяне".

І зноў сама хадзіла ты па дровы,
Сама нясла свінням ты гарбуза.
І нават не заўважыла пра тое,
Што папаўзла па косах сівізна…

Ідуць гады… Сама я пасталела
І зразумела – цяжка аднаму!
Тады сказаць МАТУЛЬКА я не смела,
Цяпер кажу – бо ёсць яшчэ каму…

Людміла Коўшык

***

Камусьці будуць сніцца сёння верацёнцы
І ніці сонца,
З якіх узор жыцця ітчэцца
На прабабулiных яшчэ красёнцах.

А мне – як я лілеі белыя збіраю
на Палессі
у балотцы…

Але руку маю
спыняе хтосьці:
Не рві!
Яны
для вечнае тут прыгажосці.

Любоў ДАНІЛЕНКА

Паэтычная старонка аб роднай прыродзе таксама не пакінула аўдыторыю раўнадушнай, бо хіба ж не могуць узяць у палон радкі, напрыклад, Аляксандра Лукшыца (цяпер ужо былога студэнта ФІДК): *Те места мной ничуть не забыты: С детских лет в чистом сердце храню Нежный образ печальной ракиты И кудрявых берез седину*. У любові да родных мясцін прызнаюцца і Л. Даніленка, Д. Ажгірэвіч, І. Бельская (ФЗН). Кожны з аўтараў пакпаніўся таму промню, які стаў для яго крыніцай натхнення: Любоў Іванаўна – палескім лілеям, Дзмітрый – хлебнаму коласу, Вольга – сваёй сяброўцы, восені-вандроўніцы.

Захапленне родным домам, краем выходзіць на шырокі прастор. Тут, у родным доме, павінна гучаць родная мова: творчая моладзь усведамляе сябе беларусамі, а як інакай? Яны ж студэнты БДУ культуры і мастацтваў: а якая беларуская культура без беларускай мовы! Сэнс вершаў гэтай часткі вечара пабагушэвічаўску простыі складаны: *не пакідайце, каб не ўмёрлі*. Маладое пакаленне не хоча, каб *мова аджыла век свой ціхі* (П. Панчанка). Безумоўна, мілагучнасць роднай мовы чуецца ва ўсім: у словах *бульба, хата, бабуля* (К. Крыкала, ФКІСКД), у гуку Ў (Л. Даніленка).

***

Не прамяняю «у кароткае»
Я ні на «ігрык», ні на «джэй».
Няхай яно падводнай лодкаю
Прастору мовы сцеражэ.

Можа, спазнаю іерогліфы,
Магчыма, вывучу іўрыт,
Але з кірыліцай Мяфодзія
Душа спявае і баліць.

Мы з роднай мовай – ад калыскі
Да развітальных нашых дзён.
А на «сусветнай» – крык свой першы
Здзяйсняем
і апошні стогн.

Любоў ДАНІЛЕНКА

Адно са слоў, якое намі валадарыць, што нам адкрывае свет ці часам хавае святло, адно са слоў, што акрыляе ці пакутна раніць, адно са слоў, якое называе магічнае пачуццё, – каханне… У гэтай аднайменнай рубрыцы госці вечара пачулі трапяткія вершы В. Русак, В. Скачок і песню А. Кулішэнкі. І няхай у радках дзяўчат быў сум, бо не спраўдзіліся надзеі (так бывае), але не было адчаю. *«Ці зладжу я з сабой – не знаю»*, (Н. Гілевіч) – так думае шмат хто з закаханых з розных прычын, але трэба зладзіць… І В. Скачок у сваіх паэтычных мроях ляціць *лечиться рассстояньем и лишь все краски осени* бярэ *в метели снеговые*… В. Русак, нягледзячы на няспраўджанае каханне, якое прайшло, как ураган, навучылася быць моцнай і не дазволіла нянавісці завалодаць яе сэрцам. А. Кулішэнка таксама высакародна прапаноўвае спыніць – *растворить боль, отпустить ее бумажным змеем*.

О, каб людзі не пускалі ў свае сэрцы нянавісць, зайздрасць, жорсткасць, свет бы зыначыўся, пацяплеў, расквітнеў… О, Божа, напраў нашыя душы на тыя сцежкі, бо ты ж, Уладар, даруеш *сілы* і *натхненне жыць*… (А. Багамолава). Напрыканцы вечара свой «Ліст да Бога» чытае Ю. Коўшык. Гэтае мілае дзіця з такім агромністым сэрцам хвалюецца за ўвесь белы свет, за гармонію існавання чалавека на зямлі: *Пусть наш мир наполняется светом, Добротой неземной, красотой! Я пишу тебе, Боже, об этом! Прочитай, я прошу, Боже мой!* І як адказ на трывогу дзяўчыны гучыць новы верш А. Новіка «Мне хочется верить…» Калі нашыя дзеці вераць, што ёсць справядлівасць на свеце, што *и на нас снизойдет благодать*, калі нашыя дзеці думаюць пра тое, каб бацькам за іх не было сорамна, мы – шчаслівыя бацькі і педагогі, і хто, калі не мы, падтрымае іх сёння. Нам таксама не павінна быць сорамна перад сваімі дзецьмі за раўнадушша, за тыя хуткасці гаворак і за казкі па тэлефоне, і за гульні ў камп'ютары. Трэба быць разам, як і было ўсё на паэтычным вечары ФІДК. Так, былі ж яшчэ госці – выкладчыкі В. Варапаева, Л. Дзямешка, выпускнік універсіэта А. Шостак, яны чыталі свае творы, яны дарылі маладым калегам кавалачак сваёй душы, праменьчыкі свайго цяпла. Вершы выкладчыкаў былі лёгкасумныя, узнёсла-напеўныя, у той час як А. Шостак падзяліўся сваімі незвычайнымі паэтычнымі знаходкамі *колеру індыга*. Слова-падзяку пачулі студэнты і арганізатар вечара Л. Даніленка ад дэкана факультэта ФІДК М.А. Яцэвіча.

Мне як філолагу з немалым стажам і вопытам хочацца запэўніць чытача, што слова, якое свяціла нам у той вечар, было шчырым (а гэта важна), дакладным і эстэтычным у філалагічным сэнсе. Вобразныя сродкі, створаныя моладдзю і іх настаўнікамі, варта ўзгадаць як у вузкім, так і ў шырокім кантэксце. Многія з тропаў (эпітэтаў, метафар, параўнанняў, перыфраз як найбольш прадуктыўных іх тыпаў) маюць індывідуальна-аўтарскі характар, што яшчэ раз падкрэслівае неардынарнасць светабачання творцаў, напрыклад,

эпітэты – гэта заўсёды лаканічныя вобразныя азначэнні, як правіла, аўтарскай разнавіднасці: горькое письмо, смешная луна, ночь безумная, глупая война (Ю. Коўшык), чувства буранные, чувства хмельные; думы, не истребимые годами (В. Скачок), нас много, не объяснимых наукой, гнусные мысли; сухие интриги; бесконечный горизонт (А. Новік); след Чернобыля полынный, ужасный; синеокая прекрасная Беларусь (А. Ставіцкая); блакітна-прамяністы позірк, жам-

чужная ўсмешка; (Л. Даніленка); восень-вандроўніца, восень-сяброўка (І. Вельская); медленный холод; тороплівая фея (А. Кулішэнка); бязмежная даль, светлыя высі, месячык-задзіра (В. Варапаева); услужливый ветер; ветер – шалун да проказник (А. Лукшыц); бясконцы свет цікавай кнігі; свет кнігі – маяк (Д. Гузавец); госпожа Библиография (О. Русак); горад колеру індыга, вечная дарога праз танэлі і масты, сухія кветкі на нямым люстэрку, гмах-мінарэт, глеба-дзяруга (А. Шостак);

параўнанні як троп, які выяўляе сутнасць прадмета праз супастаўленне, таксама найчасцей мае аўтарскі характар: седым вампиром выплыла луна; зеленые, как мох, глаза; Ангел быстрее вздоха взметнулся к Богу; скромность стала обузой; друг, как хищник, идет на друга; дружба стойкой сильнее скалы; наша земля запоет, как ребенок безгрешный; солдаты сильные, как пламя (Ю. Коўшык); облака клоками рваными (В. Скачок); вясёлка выгінаецца дугой; гукі чыстыя, бы росы на світанку (Л. Даніленка); И след Чернобыля прошелся, как кинжал по жизни и судьбе (А. Ставіцкая); і думы самотныя чародкаю коцяцца; каб лясочак быў, як рай (В. Варапаева); бы той лісток ад дрэва, я ад цябе, матуля, адхіляцца пачала (Л. Коўшык); отпустим упреки бумажным змеем и боль растворим так, как сумеем (А. Кулішэнка); я сегодня печальный, как лунный свет (А. Лукшыц); слова

Есть в нежности плывущих облаков...

Есть в нежности плывущих облаков
Своя волнующая прелесть,
Без измененья в чистом небе вновь
И на душе покой и свежесть.

Печальная и тихая лазурь
Устало дремлет над землею,
Познавшая немало горьких бурь,
Вступает в заговор со мною...

Александр ЛУКШИЦ

бібліятэкар магічнае, як алмаз; будынак неардынарны, як ружа сярод звычайных раслін (Д. Гузавец); библиография, как парашют; мне хочеться верить двадцать четыре часа в сутки, Как верят в двадцать четыре тональности в музыке; верю, как герой Бодрова, что сила в правде (А. Новік); адракліся ад мовы, як ад маці (К. Крыкала); а вочы горада – бы колеру індыга; туманы над каменнай горкай, бы смог над Шанхаем; я цалую твае сляды, бы адбіткі тваіх падарожжаў (А. Шостак);

метафары як іншасказальныя выразы заўсёды напоўнены арыгінальным зместам; яны найбольш дэманструюць неардынарнасць светаўспрымання, мыслення аўтараў: точечный взгляд науки (М. Семяняка); бездушный людской океан, лучик солнца щеки целует игриво; утро просыпается и петух поет шаловливо; сопят часы, от боли разрываясь; глаза экрана; разврат веселится; песня безжалостной войны; взрывались бомбы на груди войны (Ю. Коўшык); белая лілея ў ліст балотны горнецца; няхай яно (Ў) падводнай лодкаю прастору мовы сцеражэ; навальніцу ластаўкі прарочаць; дыхання цёплы парасон; дыхае ралля; ніці сонца (Л. Даніленка); стогны мовы; каб мова наша дзіця закалыхала (К. Крыкала); фея… тонкой иронией рвет на минуты время мое; рвет мою радость, рвет мое горе; не убежать коридором терпенья; крылья мои продырявлены спицей; утро растаяло; мы ведь посмеем подняться назад в облака по ступеням (А. Кулішэнка); мелодия души, воспоминаний чистая река, звезды плакали (В. Русак); тоска, улетай; печаль отступай; и если рушишь, сгорит и твое гнездо; лишая меня смысла, руша святое; смотри под ноги, там лики униженных; все замки из песка на морских берегах съедает вода (А. Новік); папаўзла па косах сівізна (Л. Коўшык); без запаха, без цвета, без окраски, Ползла, ползла опасность по земле; Смертельный воздух разносился ветром, Открыв дорогу разрушенью и беде (А. Ставіцкая); хвала той зямельцы, што колас хлебны капыхала; хай песня пра колас вашы сэрцы кране (Д. Ажгірэвіч); паплывеш ты, восень, на марах да хаты (І. Бельская); ночка зоркі запаліла; сэрцам к сэрцу прытуліся; месячык… схавай у хмарку носік; у шыбу галінкаю стукае снежань, маркотнаківае сівой галавой; аблачынка, нібы дзяўчынка, распусціла коскі (В. Варапаева); машут листвою каштаны; на вытяжку клены стоят на параде (А. Карташова); калі бярэш у рукі кнігу, з табою вечнасць размаўляе; і тут пакрыху ажываюць паэмы, хоку і санеты; патрапіць у папон да кнігі (Д. Гузавец); воздух слушать, образы собирать (А. Ковалевский); знаний Космос, социогуманитарный компас (В. Русак); два берега: потребитель и документ (А. Новик); шукаў сябе – згубіў мяне; і ўсё безнадзейней «заўтра», і ўсё настальгічней «было»; асколак надзеі капоціцца ў левым баку; знайсці б дзе апору для гэтай маркотнай пары (Л. Дзямешка); ламае вецер парасон; туманы над рэхам нашых сустрэчаў знікаюць; сцежка вузкая перасыхае; амаль апошні від з Чырвонай кнігі жыцця; а няўлоўныя цуда-сляды адлюстроўваюць нашае рэха… (А. Шостак);

перыфразы, створаныя паэтамі, – рэдкасныя вобразныя сродкі, але валодаюць высокай эстэтычнай вартасцю, бо маюць індывідуальны змест: бібліяграфія – маё жыццё (К. Крахмалюк); Трагедия ХХ-го столетья, Горчит она, полынь-трава (А. Ставіцкая); хлебны колас – аснова жыцця, горыч нашай зямлі, яе соль (Д. Ажгірэвіч); бібліятэкар – магістар вялікі, навігатар, зорка на шляху тваім, наватар, настаўнік твой і спадарожнік па жыцці (Д. Гузавец); герой других книг; жизнь – это поиск несбывшихся снов; всего один эпизод – и корабль на дне (А. Новік); і пасыпаліся дажджынкі – яе слёзкі (В. Варапаева); лілеі белыя ў балотцы – летуценніцы чароўнай ночы (Л. Даніленка); і горад твой – закінуты вандроўнік (А. Шостак).

«Дзеці тэхнічнага прагрэсу» і Любоў Іванаўна, нізкі Вам пакпон за чысціню і шчырасць, за вершы, за песні, за музыку… Я ведаю, што слова валадарыць… І веру, што кніга будзе жыць!

Summary

The readers are presented with the information on the poetry of the Belarusian State University of Culture and Arts students. The article also presents some poems written by young writers.